MAGASINET

LØRDAG 2. DESEMBER 2017

Dagbladet

GRATULERER!

Nå overlates du til deg selv.

For mange barnevernsbarn er starten på voksenlivet alt annet enn en fest.

FOTO: YVONNE WILHELMSEN

VOKSENSMERTER

De dropper lettere ut av skolen, er overrepresentert på selvmordsstatistikken og har flere helseplager. Likevel overlates de fleste barnevernsbarn til seg selv når de fyller 18 år.

TEKST: RØNNAUG JARLSBO | *rja@dagbladet.no* | ASLE HANSEN | *ash@dagbladet.no* | **FOTO:** MORTEN RAKKE

VOKSTE OPP I BARNEVERNET: Dagen etter at han fylte 18, ble Sebastian (22) plassert alene i en kommunal bolig. Siden har livet gått opp og ned. Mest ned.

Sebastian (22) tar noen skritt rundt seg selv på linoleumsgulvet i den kommunale leiligheten på Oslo øst. Det fins ikke et eneste møbel i den 36 kvadratmeter store leiligheten, ikke et bilde på veggene eller en kopp i skapet. På kjøkkenet glimrer komfyr og kjøleskap med sitt fravær. Det er to dager siden han fikk nøklene. Dette skal være hjemmet hans nå. Nav har gitt ham en kontrakt på et år. Han begraver hendene dypere i bukselommene og ser seg rundt etter noe å feste blikket på. Sier at når han får flyttet over seng og tv, blir dette sikkert ok. I hvert fall for en stund. Alt er litt kaos i livet hans akkurat nå. Han har mistet jobben og rotet seg borti litt feil folk, men han skal nok få livet på skinner igjen.

En oppvekst i barnevernet gir dårlige prognoser for voksenlivet: Atskillig færre enn i normalbefolkningen fullfører videregående skole og tar høyere utdanning. Urovekkende mange får helseproblemer og havner utenfor arbeidslivet. Unge som har hatt tiltak i barnevernet er overrepresenterte på statistikken for selvmord og trafikkdød. Det som skjer når barnevernsbarna fyller 18 år, er et paradoks. «Vanlige» ungdommer fortsetter som regel å bo hjemme og regner det som en selvfølge at foreldrene skal være en trygg havn med praktisk, økonomisk og emosjonell støtte til godt opp i tjueåra. De som har hatt en så tøff og utrygg oppvekst at det offentlige har måttet gripe inn, får voksenlivet i 18-årspresang. Ifølge loven har de rett til oppfølging fram til de fyller 23. All forskning viser at ungdom som får såkalt ettervern til de er 23, klarer seg langt bedre enn dem som ikke gjør det. Likevel utgjorde 18- til 22-åringene bare 12,5 prosent av dem som fikk tiltak i barnevernet i 2016. Av 21- og 22-åringene er det knapt to prosent som får ettervern. Staten slutter å subsidiere kommunene når ungdommen passerer 20 år, og flere forskere har pekt på dette at kommunene da må ta hele kostnaden.

Sebastian kom i kontakt med barnevernet første gang som seksåring, da faren hans døde av lungekreft.

– Jeg var hos ham hver dag i de åtte månedene han var syk. Da han døde, ble jeg veldig ukonsentrert på skolen. Og mamma, hun var vel også litt ukonsentrert. Vi var veldig lei oss.

Førsteklassingen ble raskt stemplet som skolens bråkmaker. Barnevernet ordnet med støttekontakt, men allerede i andre klasse ble Sebastian flyttet til en institusjon og begynte på spesialskole. Som 11-åring ble han plassert hos en fosterfamilie. Da han var 15, flyttet han hjem til moren og begynte på videregående. Det gikk ikke så bra. Han fikk sin første dom, fikk samfunnsstraff, måtte betale voldserstatning, og ble utvist fra skolen i et år.

– Jeg tror ikke det er bra for noen ikke å ha noe å gjøre på dagtid, sier Sebastian.

En dag kom politiet og barnevernet og hentet ham hjemme hos moren. De neste par åra tilbrakte han på en barnevernsinstitusjon. Han har ikke så mye å fortelle fra den tida, sier han. Han er mer opptatt av hva som skjedde rundt 18-års dagen.

Han kan ikke huske at noen nevnte noe om ettervern. Når det er sagt: Han er ganske sikker på at han hadde takket nei, hvis han hadde fått tilbudet. Dermed ble Nav og sosialtjenesten hans foresatte. Siden han ikke kunne så mye om økonomi, gikk han med på å la Nav forvalte pengene. De skulle betale faste utgifter, mens han fikk mellom 800 og tusen kroner i ukepenger. fmor

– Dagen etter 18-årsdagen min, kjørte en Nav-konsulent meg til min første kommunale leilighet.

Sebastian har lurt på hvorfor Nav plasserte ham i en kommunal gård på Sandaker i Oslo.

– De visste jo hva slags sted det var, sier han.

Det var rus og bråk, lyder og skrik, dag og natt. Sebastian ble redd for å være alene hjemme. Hvis han ikke kunne sove hos venner, gikk han heller gatelangs om natta.

Det første året jobbet han litt i kantina på Nav-kontoret. Den høsten han fylte 19, fikk han plass på

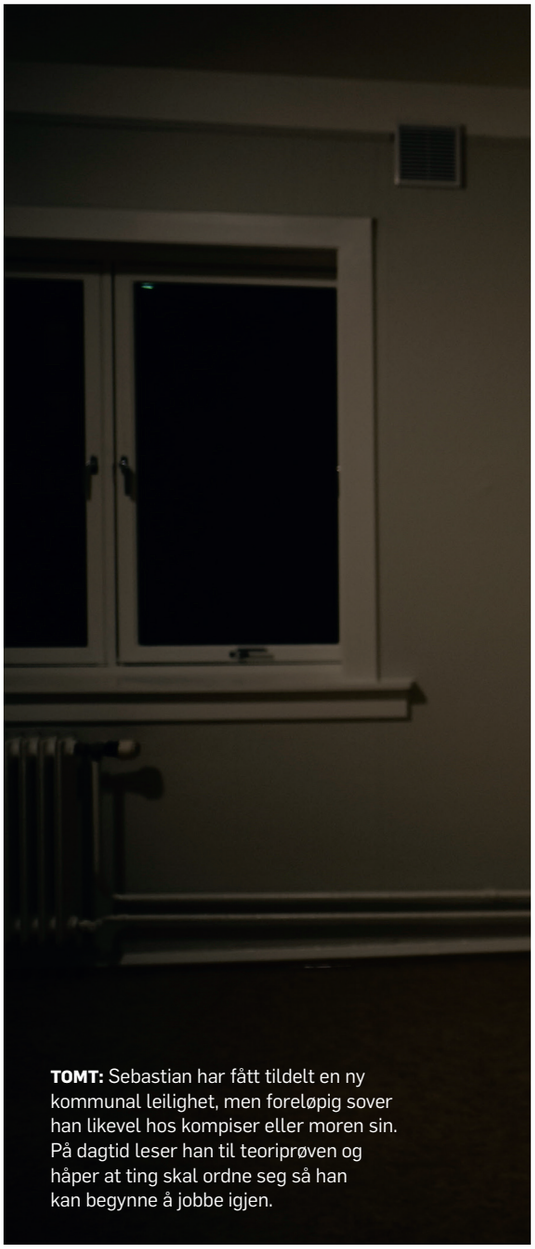

TOMT: Sebastian har fått tildelt en ny kommunal leilighet, men foreløpig sover han likevel hos kompiser eller moren sin. På dagtid leser han til teoriprøven og håper at ting skal ordne seg så han kan begynne å jobbe igjen.

!

ETTERVERN

Ifølge barnevernloven § 1–3 kan tiltak som er satt i verk før barnet har fylt 18 år, opprettholdes eller erstattes av andre tiltak til barnet har fylt 23 år, hvis ungdommen samtykker. Dette gjelder alle typer tiltak. Barneverntjenesten skal, i god tid før ungdommen fyller 18 år og i samarbeid med ungdommen, utarbeide en tiltaksplan. Det skal legges vekt på at ungdommen oppmuntres og støttes til å søke utdanning eller jobb, og til å gjennomføre og stå i arbeid. Hvis barneverntjenesten ikke tilbyr en ungdom ettervern, skal dette begrunnes med utgangspunkt i barnets beste. Ungdommen kan klage til fylkesmannen hvis de ikke får den hjelpen de ønsker. Kommunene har plikt til å gjøre dem oppmerksomme på klageretten dersom det blir gitt avslag på søknad om tiltak. Hvis ungdommen takker nei til ettervern tiltak, bør barneverntjenesten innen et år spørre om vedkommende har ombestemt seg.

Kilder: Regjeringen.no, Rundskriv q13/2011: Rundskriv om tiltak etter barnevernloven for ungdom over 18 år.

bygg- og anleggsfag på videregående. Det ble et bra år. Han begynte å trene, og klarte å fullføre skolen med ståkarakter i alle fag. Økonomien og boforholdene var egentlig hans eneste bekymringer.

Det var en bomiljøoppfølger i Nav Sagene som først ble bekymret: Sebastian kom alltid for seint til avtaler, og var som regel ustelt. Han var alltid sulten og hadde aldri nok penger til mat.

– Det gikk mye i tunfiskbokser og melk. Jeg var ofte sulten. Pengene strakk ikke til, sier Sebastian, som ikke visste hva han hadde krav på.

Høsten 2015 begynte tjueåringen i andre klasse på videregående. Han startet i arbeidspraksis, men mangelen på penger til mat, trening og månedskort på bussen begynte etter hvert å irritere ham. Tonen mellom ham og saksbehandleren i Nav ble stadig dårligere. Det gjorde også miljøene han oppsøkte på fritida. I løpet av høsten droppet han ut av skolen.

Bomiljøoppfølgeren slapp ikke taket i Sebastian og kontaktet et firma som gir arbeidstrening til unge voksne med ulike problemer og utfordringer. I begynnelsen av oktober 2016 inngikk Nav Sagene og Stonefeather Powr Corporation et samarbeid om å hjelpe Sebastian. 21-åringen ble hjelpemann på bil i firmaet som henter og leverer mopper, matter, kluter og rengjøringsartikler for et av Norges største vaskerier. Stonefeather fikk ham ut av den kommunale leiligheten og inn i en leilighet de disponerer. Nav bidro økonomisk, slik at en sjåfør i firmaet kunne være mentoren hans. Han låste seg inn i leiligheten til Sebastian hver morgen, fikk ham ut av senga og på jobb. Fem dager i uka. Minst 40 timers arbeidsuke.

Firmaet oppdaget raskt hvor ille det sto til med Sebastian, og omtaler situasjonen fra Sebastian fylte 18 og ble flyttet i kommunal leilighet, som «vanskjøtsel av en ung mann begått av en profesjonell part – Nav».

– Han hadde aldri lært å leve et normalt liv, bo i egen leilighet, ta inn post, betale regninger og gå i butikken, sier daglig leder Janne Chr. Løkkeberg i Stonefeather Powr Corporation.

De fikk en regnskapsansvarlig til å gå gjennom Sebastians konti. Det så ikke bra ut: De månedlige utbetalingene i 2016 viser at Nav i perioden 1. mai til 30. september 2016, altså en periode på fem måneder, bare →

12,5%

av dem som fikk tiltak i barnevernet i 2016 var over 18 år.

LÆRE FOR LIVET: Sandrina Sandell (stående) startet Løvetannakademiet fordi hun ønsket at dagens barnevernsbarn skal få en enklere overgang til voksenlivet enn hun selv fikk.

> *Jeg forsøker å gi dem det jeg selv hadde trengt da jeg var 17 år.*
>
> **SANDRINA SANDELL (28),** BARNEVERNSPEDAGOG OG GRUNNLEGGER AV LØVETANN-AKADEMIETS ETTERVERNPROGRAM

→ utbetalte 6300 kroner til livsopphold for Sebastian. I juni fikk han bare 600 kroner. I august måtte han klare seg på 400 kroner.

Firmaet påpeker at Nav-systemet selv har regnet ut at nødvendige utgifter til mat, klær og transport for aleneboende, er 6589 kroner per måned. I 2016 mottok Sebastian bare 2975 kroner i snitt hver måned. Dermed mottok han totalt 35 700 kroner til livsopphold det året, noe som er 43 000 kroner under normen.

Nav Sagene innrømmet i desember 2016 at Sebastian hadde fått for lite utbetalt og tilbakebetalte rundt 30 000 kroner. Magasinet har bedt bydelen om en forklaring på hvordan Sebastian kunne bli behandlet på denne måten.

– Mye tyder på at Sebastian har fått utbetalt altfor lite penger også fra 2013 til 2016, men her venter vi på fullstendig oversikt fra Sagene bydel, sier Løkkeberg.

Stonefeather Powr Corp var fornøyd med Sebastian og forespeilet at han i framtida kunne få egen bil og kjørerute hvis han tok førerkort.

Det løftet måtte de bryte da Nav i september i år ga beskjed om at de ikke hadde mer penger å bruke på dette tiltaket.

Sebastian begynte å oppsøke dårlige miljøer, tok dårlige valg. Nå er han i politiets søkelys, og har vært i avhør i en utpressingssak.

– Det hadde ikke gått så dårlig om ikke Nav-pengene hadde tatt slutt, sier advokat Olle Nohlin i Matrix advokater, som representerer Sebastian.

– Jeg holdt en branntale for Nav, hvor jeg ga klart uttrykk for at dersom tiltaket opphørte, ville Sebastian i løpet av kort tid stå i tingretten som tiltalt. Det er vanligvis tilfredsstillende å få rett, men det er det ikke i denne saken, sier han.

Advokaten mener systemet skaper en kriminell.

– Sebastian har vokst opp i barnevernet, og har ikke bygd opp en egen drivkraft for å få til ting. Da han gikk over i voksenlivet, var den mentale ryggsekken nærmest tom. Han var hjelpeløs i møte med Nav, sier Nohlin.

Advokaten er ikke i tvil om at hvis Sebastian skal få noe ut av livet sitt, må han ha hjelp.

– Samfunnet bør investere i Sebastian og unngå at han går til grunne. Han er tidlig i 20-åra. Får man

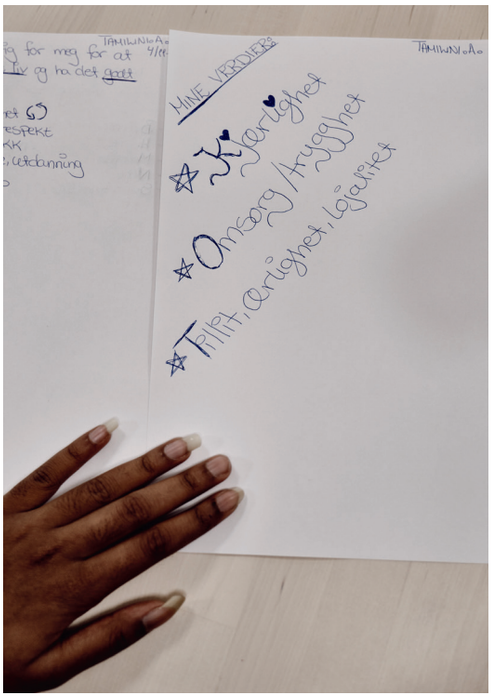

VERDIER OG VALG: På Løvetannakademiet lærer ungdommene å sjekke med verdigrunnlaget sitt før de tar valg. Da er det greit først å vite hvilke verdier man har.

orden på ham, vil han kunne jobbe og betale skatt i 50 år.

Neste uke kommer doktorgradsavhandlingen der det slås fast at barnevernsbarnas overgang til voksenlivet er altfor brå. Ungdom har behov for veksling mellom selvstendighet og støtte. Det sliter det offentlige med å gi. Ungdommene som stipendiat Veronika Paulsen ved NTNU har intervjuet til doktorgradsprosjektet «Overgang til voksenlivet for ungdom i barnevernet», forteller at de ikke har fått, eller oppfattet at de har fått, informasjon om ettervern.

– Ansatte i barnevernet sier at de informerer, men ungdommene er på et stadium i livet hvor de kanskje ikke får med seg alt. Samtidig har saksbehandlere i barnevernet veldig mye å gjøre. De må prioritere, og skyver antakelig derfor en del unge over i Nav-systemet, sier Paulsen, som mener det er avgjørende at barnevernet, og ikke Nav, følger opp ungdommene etter at de er blitt myndige.

– Nav har et praktisk og økonomisk fokus, mens barnevernet har et omsorgsfokus og er den etaten vi har som likner mest på en foreldrefunksjon. Disse ungdommene trenger først og fremst ulike former for sosial støtte når de skal over i voksenlivet, sier hun.

Med sosial støtte mener Paulsen praktisk, emosjonell og oppmuntrende støtte.

– I tillegg kommer støtte til medvirkning, at de inkluderes i prosesser rundt seg selv og lærer hvordan de gjør vurderinger og tar beslutninger.

Hvorvidt landets 268 barnevernstjenester informerer 17-åringene «sine» om ettervernstilbudet, er umulig å vite. Det er heller ikke mulig å vite hvordan spørsmålet om videre oppfølging blir presentert. Loven og et rundskriv som ble sendt ut i 2011, legger relativt klare føringer om at ungdom skal få informasjon om tilbudet i god tid før de fyller 18. De skal også være med på å utarbeide en tiltaksplan. Takker de nei, skal de få tilbudet på nytt etter ett år. Rundskrivet understreker barnevernets plikt til å oppmuntre ungdommene til å gjøre en innsats for å realisere egne ønsker.

Veronika Paulsens forskningsprosjekt tyder på at kvaliteten på informasjon varierer fra kommune til kommune, og fra saksbehandler til saksbehandler.

– Barnevern må innebære en viss grad av skjønn, men jeg mener føringene fra staten kunne vært enda tydeligere og mer konkrete i forhold til hva som forventes på de ulike stadiene i prosessen. Da kunne flere misforståelser blant ungdom om hvilke rettigheter de har, vært unngått, sier Paulsen.

Majoriteten av barn som er i kontakt med barnevernet flyttes ikke, men mottar hjelpetiltak hjemme hos sine biologiske foreldre. Paulsen etterlyser større fokus på denne gruppa:

– Lovverket gjør ikke forskjell på disse to gruppene, likevel blir de som «bare» mottar hjelpetiltak, ofte glemt når det kommer til ettervern.

→

23 ÅR

er øvre aldersgrense for tiltak fra barnevernet.

LØVETANNBARN: Adrian (oppe til v.), Marthe, Tamillini (nede til v.), Martine og Noel er glade for at de fant Løvetannakademiets ettervern-program, og for vennskapene som har oppstått. De tror samlingene vil gjøre livene deres lettere. Marthe har ett råd til dem som jobber med ettervern: Lytt til ungdommene. - Alle vi på Løvetannakademiet har en felles følelse av ikke å ha blitt hørt av barnevernet.

→ **«Sjef i eget liv»** står det på flippoveren i kjellerlokalet i et gammelt trehus i Tønsberg. Det er lørdag formiddag og sju av de elleve deltakerne i Løvetannakademiets ettervernprogram er samlet. De er alle i midten av tenåra og har vokst opp i barnevernets omsorg. Her er Noel (18) som ble født av unge foreldre med rusproblemer og selv havnet på kjøret som 14-åring. Her er Adrian (18) som ble mobbet på skolen og lot fortvilelsen få utløp hjemme. Barnevernet svarte på morens rop om hjelp med å skille mor og sønn. Ved flytting nummer to, raste livet hans sammen, sier Adrian. Noen kursdeltakere har bodd i fosterhjem, andre har bodd på institusjon, flere har gjort begge deler, opptil flere ganger. I løpet av seks helgesamlinger skal de lære å takle livene sine når de fyller 18 og ikke lenger er barnevernsbarn.

Samfunnsansvar, jobb, utdanning, økonomi, helse og identitet er temaer for helga. Lørdagen begynner med en diskusjon om verdier. Ikke om penger, men om kompasset dagens første foredragsholder, Trine Hjelm, hevder alle mennesker går rundt med i magen, og som det kan være avgjørende å lytte til.

– Dere er på et punkt i livet hvor dere skal ta mange valg: Finne jobb, et sted å bo, en kjæreste. Hvis du skal klare å finne den rette, må du vite hva du skal ha. Da må du først vite hvilke verdier du har, sier Hjelm.

Etter lange sekunder med trykkende stillhet mumler ei jente så vidt hørbart at hun aldri har hatt noen verdier. Så forteller Tamillini (18) fra Gjøvik om da hun hadde ekstrajobb som telefonselger og oppdaget at kontrakten ikke stemte overens med jobben hun ble satt til å gjøre. Magefølelsen sendte henne til sjefen. Da hun ble avfeid, sluttet hun. Heldigvis. For to uker seinere ble sjefen presentert på «TV2 hjelper deg», som svindler. Var det verdigrunnlaget hennes om sa ifra? Diskusjonen er i gang: Er ærlighet en verdi? Kjærlighet? Humor? Hva med respekt? Er dét viktig i et forhold, på jobben, i møte med saksbehandleren i barnevernet? Når dagens andre foredragsholder, Elin Thorsen fra Ungt entreprenørskap i Telemark, et par timer seinere inviterer dem med på et eksperiment, gjør alle som hun sier:

– Lukk øynene og tenk dere 15 år fram i tid. Har dere unger, er dere gift, har dere jobb, bil, husdyr, hva holder dere på med?

På den ene langsida sitter Løvetannakademiets grunnlegger, Sandrina Sandell (28). Hun er utdannet barnevernspedagog og journalist. Hvis noen for 15 år siden hadde bedt henne om å lukke øynene og se seg selv i dag, hadde hun neppe sett det kursdeltakerne ser: En målbevisst og kompromissløs, men samtidig omsorgsfull gründer, som bruker sine egne vonde erfaringer fra oppveksten til å tilrettelegge for at framtida skal bli bedre for dem som vokser opp i kommunal og statlig omsorg i dag.

– Jeg forsøker å gi dem det jeg selv hadde trengt da jeg var 17 år, sier hun.

– I ettertid har jeg reflektert over alle de rare feilene jeg gjorde fordi jeg ikke hadde trygge voksenpersoner rundt meg.

Hun forteller om da hun fikk kredittkort i posten som attenåring. 20 000 kroner forsvant til klær og restaurantbesøk før hun visste ordet av det.

– Jeg betalte på gjelda i fem år. Jeg burde spurt saksbehandleren min i barnevernet om hjelp, men det var jo så flaut. Dessuten var jeg ikke så flink til å be om hjelp. På kursene gjentar jeg gang på gang at det er greit ikke å ha alt på stell, og lov å spørre om hjelp.

Bortsett fra to, har alle ungdommene som deltar i ettervernprogrammet funnet fram til tilbudet selv. De fleste via sosiale medier. Sandrina mener deltakerne kan deles i to grupper: De overambisiøse som krever av seg selv at de skal fikse alt, og de som har null tillit til at de kan få til noe som helst.

– Den første gruppa må vi passe på at ikke sliter seg ut. Den andre gruppa er litt sånn «jeg er heldig hvis jeg noen gang får meg en jobb». De må bygges opp innenfra og ut, sånn at de får øye på hva de er gode på og blir glad i seg selv. Akkurat det tok meg mange år.

Sandrina Sandell vokste opp i frykt for sine egne foreldre. Fulgte hun ikke reglene deres, eller sa imot dem, ble hun straffet med vold. På barneskolen la lærerne merke til at hun ofte ikke ville hjem, og vegret seg for å si fra om foreldremøter. Hun var i kontakt med barnevernet første gang da hun var 14, og følte den gangen at hun fortalte hvordan hun hadde det hjemme. I ettertid er hun usikker på om hun var tydelig nok. For ingenting skjedde. Volden fortsatte. Etter en episode da hun var 16, rømte hun. Kvelden endte på barnevernsvakta, hvor hun fikk valget mellom å bli kjørt hjem eller å anmelde foreldrene sine for vold. Frykten for det første, gjorde at hun valgte det siste. Hun ble innlosjert på et krisesenter, deretter i beredskapshjem og til slutt i fosterhjem. Sandrina mistrivdes i fosterhjemmet, men det tok nesten et år før klagen hennes ble tatt på alvor av barnevernet.

– Da var konflikten mellom fosterforeldrene mine og meg så tilspisset at moren til ei venninne ba en advokat hun kjente om å skrive brev til barneverntjenesten. Først da skjedde det noe.

Sandrina trengte en familie, og ville egentlig bare bytte fosterhjem. Men det er ikke så mange familier som er interessert i å ta til seg en 17-åring. Hun endte på hybel.

– Jeg kjente andre som bodde på hybel. Men de hadde alltid en plan b, en mulighet til å flytte hjem. Jeg hadde ikke det. Saksbehandlerne hjalp meg med praktiske ting, men de glemte den emosjonelle delen. Til slutt fikk jeg en depresjon og brøt sammen på legekontoret. Jeg valgte å begynne på antidepressiva.

Sandrina var vant til at voksne sa at hun var flink. Hun ønsket at noen skulle spørre hvordan hun hadde det. →

6852

ungdommer mottok ettervern i 2016.

”

De jeg har bodd hos, og som skulle ha tilsyn med meg, har nok vært redde for å bry seg for mye. Dermed har jeg vært mest for meg selv.

«STINE» (18)

→ – At du møter opp på skolen og skjøtter deltidsjobben din, betyr ikke at alt går bra.

Da Sandrina fylte 21, ville barnevernet avslutte ettervernet. Ingen informerte henne om at det kunne videreføres til hun ble 23. Hun fikk heller aldri vite at ettervern kunne bestå i mer enn økonomisk hjelp. Av kursdeltakerne får Sandrina bekreftet at hennes egen, ti år gamle historie ikke er et eksempel som tilhører fortida.

– Hovedinntrykket er at både informasjon og tilbud, er tilfeldig. Det er ikke greit. Ettervern handler om å ruste folk for voksenlivet. Ordningen bør innbefatte basiskunnskaper om økonomi, psykologi og organisasjonsliv. Skal du klare å få deg en jobb, trenger du også et nettverk utenfor hjelpeapparatet. Mitt mål er at Løvetannakademiet kan være med på å sette standarden for et minstetilbud.

Ideen til Løvetannakademiet fikk Sandrina mot slutten av studiet i barnevernspedagogikk. Hun merket at kombinasjonen av fagkunnskap og erfaringer hadde appell, og ante at kompetansen hennes kunne brukes til noe. Først ville hun være helt sikker på at hun ikke drev med egenterapi, og virkelig kunne hjelpe andre. Muligheten til å invitere til gratis pilotprogram, kom med et kurs i sosialt entreprenørskap og to rause sponsorer som trodde på både ideen og henne. Nå bruker hun ikke bare sin egen livshistorie, men finner også kursholdere som i tillegg til faglig ballast, har erfaringer ungdommene kan kjenne seg igjen i.

– De responderer veldig på at du faktisk vet hvordan det er å være i deres situasjon.

I en sovesofa i en kommunal leilighet et sted i Sør-Norge, sitter «Stine» (18). På gulvet i den lille stua står to nymalte hyller og fem pappkasser med innhold som ennå ikke er pakket ut. På kjøkkenbenken står det to kasser til, med kopper, kar og vaskemidler, kjøpt for halv pris i Sverige. Det er åtte dager siden hun fylte 18 år. Hun sier at bursdagen var den beste dagen hittil i hennes liv.

– Barnevernet har mast og presset meg i lang tid for at jeg skulle søke ettervern, sånn at de kunne ha omsorg for meg til jeg er 23. Etter de fem åra de har hatt omsorgen for meg, tviler jeg på at de neste åra ville blitt bedre. Nå er jeg kvitt dem, kan konsentrere meg om skolen, og få orden på livet mitt.

Fra oppveksten husker hun at det avgjørende for hvordan dagen ble, var om mamma smilte eller var lei seg når hun våknet. Det var aldri godt å vite hva som kunne utløse sinne eller fortvilelse hos alenemoren. Da Stine var 12 år kom barnevernet og to uniformerte politimenn og hentet henne. I dag forstår Stine at situasjonen hjemme ikke var bra for henne, og ikke kunne fortsette. Hun ser at moren håndterte livet bedre når hun ikke lenger hadde ansvar for Stine. Men hun skulle ønske at barnevernet hadde hjulpet dem på en annen måte, og føler fortsatt at hun ikke har fått god nok informasjon om hvorfor de flyttet henne, og bakgrunnen for måten de gjorde det på.

– De kaller seg barnevern, men når de flytter barna til det første og beste stedet som har plass, er det for å hjelpe foreldrene. Da oppfører de seg som et foreldrevern.

Etter å ha vært i beredskapshjem, ble Stine plassert på institusjon. Det siste året har barnevernet leid en hybel med tilsyn til henne. De har forsøkt å få henne til å takke ja til ettervern, men Stine har stått på sitt.

– Jeg vet at loven gir meg en angrefrist på et år, men jeg kommer ikke til å endre mening. I avtalen med kommunen står det at jeg kan kontakte uteteamet hvis jeg trenger hjelp, for eksempel i banken eller butikken. Da blir ikke dette så forskjellig fra å være under barnevernet, egentlig. Jeg så aldri noe til dem, bortsett fra da vi hadde møter.

Stine sier at hun kjenner til forskningen som viser at ungdommer som har vært i barnevernet og fortsetter med ettervern, klarer seg bedre enn de andre på omtrent alle felt i livet.

– Mine erfaringer med barnevernet har uansett gått en vei, og den er ikke positiv.

Hun føler at det siste året har gitt henne god trening i hvordan voksenlivet vil arte seg.

– De som skulle ha tilsyn med meg, har nok vært →

PÅ EGNE BEIN: Flyttingen fra barnevernets hybel til Nav sin kommunale leilighet, tar tid når du ikke har bil og må ordne det meste selv. Hvis hun fikk velge, ville «Stine» bodd sammen med noen.

54 360

barn fikk tiltak fra barnevernet i 2016. 369 av dem var 22 år gamle.

«VI HAR INNRØMMET FEILEN OG RYDDET OPP ETTER OSS»

Etter klage fra firmaet der Sebastian hadde praksisplass, vedtok Nav Sagene i desember 2016 å tilbakebetale rundt 30 000 kroner som han hadde fått for lite i livsopphold.

Navs egen 2016-oversikt viser at han noen måneder fikk svært lite å leve for. I juni fikk han utbetalt bare 600 kroner til livsopphold og i august 400.

– Hvorfor fikk han så lite?

– Vi holdt tilbake penger på forvaltningskonto som vi ikke skulle ha gjort. Vi har innrømmet feilen overfor Sebastian og hans advokat, og vi har ryddet opp etter oss, sier enhetsleder Kathinka Nordhagen Selsjord i Nav Sagene.

Hun opplyser at Sebastians tidligere saksbehandler ikke lenger jobber med hans sak, etter klage fra Sebastian selv.

Nav-lederen understreker at enheten har gitt, og gir, 22-åringen særdeles god oppfølging.

– Vi gjorde ikke det vi skulle på pengesiden, men på oppfølgingssiden har han fått et tilbud som ingen andre har fått, sier Nordhagen Selsjord.

Hun viser til at Sebastian har blitt fulgt opp i hjemmet og i skole, utdanning og arbeid. Han er ifølge Nordhagen Selsjord fulgt opp av psykolog og gitt veiledning og trening når det gjelder det å bo for seg selv.

– Videre følges han opp av miljøarbeider som kjører med ham med sikte på å ta førerkort, og bomiljøarbeider når det gjelder blant annet trening og samtaler.

– Hvorfor kunne ikke Nav gi midler slik at Sebastian kunne fortsette sin praksis hos Stonefeather Powr Corporation?

– Det var ingen mulighet til å forlenge, da den statlige delen av Nav betaler for dette. De tre siste månedene betalte jeg ut fra eget driftsbudsjett, sier Nordhagen Selsjord.

→ redde for å bry seg for mye. Dermed har jeg vært mest for meg selv. Egentlig synes jeg det er ganske ensomt å bo alene, sier hun og legger til at det merkes spesielt godt nå, på denne tida av året. Hvis hun kunne, skulle hun gjerne bodd sammen med noen. Men hun har ingen.

– Nei. Ingen. Men det hender at jeg spiser middag hos besteforeldrene mine. Det er koselig.

«Mot alle odds» heter et forskningsprosjekt som ferdigstilles sommeren 2018. Det har fokus på hva som skal til for at ungdom i barnevernet skal lykkes seinere i livet. Prosjektleder Elisabeth Backe-Hansen i Nova har forsket på barnevern siden 70-tallet. Hun er ikke i tvil om at ettervern er en nøkkel.

– Vi vet at ettervern hjelper, og vi vet at det hjelper bedre jo lengre tiltakene varer. Vi vet at ungdommene trenger sosial støtte, hjelp med bolig, utdanning, arbeid og økonomi, og sist, men ikke minst en robust og god relasjon til en voksen som følger dem opp, enten i eller utenfor barnevernet, sier Backe-Hansen.

Hun mener systemet bør strekke seg litt ekstra for å gi ungdommene i barnevernet det de trenger i overgangsfasen:

– Man må ta utgangspunkt i hva familier pleier å hjelpe sine unge voksne sønner og døtre med, og så pusle dette sammen fra flere instanser. Jeg vil argumentere for at det blir en statlig policy at alle skal tilbys ettervern så lenge de trenger det, og at det lages en «pakke» når det gjelder hvilke tiltak som skal tilbys.

Backe-Hansen mener årsaken til at så få benytter seg av ettervern-tilbudet, ligger i politiske prioriteringer.

– Et eksempel er den offentlige utredningen om ny barnevernlov, som ble lagt fram i fjor. Det eneste utvalget foreslår, er å fortsette dagens ordning. Det er for dårlig! Ettervernsfasen er barnevernets siste mulighet til å kompensere for skjevheter, enten det skyldes bakgrunnen til barna eller at barnevernets tiltak ikke har vært gode nok. Etter mitt syn har barnevernet et ansvar for å ivareta disse barna, så lenge det er behov – også etter fylte 18 år. Hvis barnevernet skal være en erstatning for det vanlige familielivet, er det etisk problematisk ikke å prioritere ettervern høyt, sier hun.

Både Backe-Hansen og Paulsen mener at dagens øvre aldersgrense bør økes.

– For å si det retorisk: Vi venter ikke at våre 18-åringer skal greie seg selv. Vi kan absolutt ikke forvente at unge med barnevernserfaring, som gjerne har mindre støtte og ressurser enn ungdom flest, kan greie noe vi ikke forventer av våre egne barn, sier Backe-Hansen.

Paulsen peker på at det er en generell oppfatning i vår tid at ungdomstida varer stadig lenger.

– Vi ser det i psykologisk forskning, og vi ser det i det vanlige livet. 23 år er et tak som ble satt for 20 år siden. Psykologisk forskning antyder 25 år som et naturlig skille i overgangen til voksenlivet. I England og Irland er øvre grense for oppfølging fra barnevernet nå 25 år. I Tyskland kan de i spesielle tilfeller få oppfølging til de er 27, forteller Paulsen, og legger til at konsekvensene av ikke å ta dette ansvaret på alvor, kan bli fatale, både på samfunns- og individnivå:

– Vi risikerer å få en gruppe ungdommer som strever i voksenlivet, og som ikke blir fullt ut inkludert som samfunnsborgere. Vi må gi denne gruppen muligheter, det krever at de får mer oppfølging i overgangen til voksenlivet.

GATELANGS: Sebastian har tilbrakt mange timer i Oslos gater. Etter at Nav i september bestemte seg for å avslutte tiltaket som ga ham arbeidstrening, har han fått mye fritid.

De sju ungdommene i kjellerlokalet i Tønsberg får beskjed om å åpne øynene. Hvordan så livene deres ut 15 år fram i tid? Var det en kjæreste der? En jobb? Ser de noen framtid?

– Godt spørsmål, sier Adrian.

– Jeg bor i Norge, og jeg har en jobb, konstaterer han. Resten er ytterst uvisst.

– Jeg bor kanskje i Chile, sier Noel. – Og så har jeg arvet penger, sånn at jeg slipper å jobbe, gliser hun, før hun legger til at hun kan tenke seg å bli enten mekaniker, noe med dyr eller politi. Det siste er mest fordi hun har truffet en del drittsekker, men også en

del bra politifolk, og er nysgjerrig på hvordan de tenker om jobben sin.

Marthe (18) vil først og fremst ha en jobb som gjør henne glad. Derfor håper hun å få bruke engasjementet sitt for barn og andre ungdommer. Penger er ikke viktig.

Martine (19) vil bli saksbehandler i barnevernet. En god en. En som gjør en forskjell.

Et sted i Sør-Norge reiser Stine seg fra sofaen i den kommunale ettromsleiligheten. Hun gleder seg til å flytte over de siste tingene fra barnevernshybelen og falle til ro. Framover vil hun konsentrere seg om skolen og praksisplassen i en butikk. På nyåret håper hun å få innvilget en søknad om uføretrygd.

På Oslos østkant slukker Sebastian lyset og låser døra til den nye kommunale leiligheten. Foreløpig sover han hos mamma eller hos venner, men han skal flytte inn så snart han kan. Hvor han ser seg selv om 15 år?

– Da håper jeg at jeg har hatt fast jobb i minst ti år, og bor sammen med familien min. Det eneste jeg ønsker meg er et stabilt liv. •

> ***Det eneste jeg ønsker meg er et stabilt liv.***
>
> **SEBASTIAN (22)**

«FLERE BURDE FÅ ETTERVERN»

Barne- og likestillingsminister Solveig Horne (Frp) frykter mangelfull oppfølging fra kommunene i ettervernstilbudet til barnevernsbarn.

– Jeg skulle sett at flere barnevernsbarn får ettervern, sier Horne.

Hun understreker at ettervern skal foregå ute i kommunene, og «håper og tror» at ettervern ikke blir en salderingspost for de kommunale barnevernstjenestene.

– Barnevernet har fått stadig flere ansatte. Det tyder på at det satses på barnevern. Likevel er jeg bekymret for at det er stor variasjon mellom kommunene når det kommer til ettervernstilbudet, sier Horne.

Hun trekker fram at det også er en kompliserende faktor at svært mange barnevernsungdom takker nei til ettervern når de fyller 18.

– Vi har understreket overfor kommunene at ungdommene skal kontaktes på nytt etter ett år for å høre om de likevel ønsker ettervernstiltak. Det varierer nok i hvilken grad dette blir gjort ute i kommunene, sier barne- og likestillingsministeren.

Horne vet at de som får ettervern klarer seg bedre i voksenlivet enn barnevernsbarn som ikke følges opp av tjenestene. Mange faller utenfor og havner i Nav.

– Det ville være vel anvendte penger å få snudd dette, sier Horne, som understreker at det er iverksatt tiltak hun håper vil gi effekt.

I vår satte departementet ned et utvalg som skal lage en utredning om rammevilkårene for fosterhjem. Utvalget skal synliggjøre og drøfte hvordan kommunene kan gi god oppfølging av fosterhjemmene, også etter fylte 18 år.

Horne viser også til at Bufdir er i gang med å utvikle et langsiktig fagutviklingsprogram for hjelpetiltak, og at dette også vil omfatte ettervernstiltak.

– Direktoratet vil i den forbindelse også utvikle faglige anbefalinger om oppfølging av unge over 18 år, sier Horne.

Hun legger til at Bufdir og Arbeids- og velferdsdirektoratet i fjor utga felles retningslinjer for samarbeid og ansvarsdeling mellom barnevernstjenesten og Nav.

– Mange har etterlyst en bedre koordinering mellom disse tjenestene, og jeg har tro på at dette vil føre til bedre samarbeid mellom barnevernstjenestene og Nav, sier Horne.